

Onderzoek Flora- en faunawet Leuriks-Oost, Enschede

Definitief

Opdrachtgever:

Gemeente Enschede
Postbus 20
7500 AA Enschede

Opdrachtnemer:

Eelerwoude B.V.
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB Goor
Tel.: 0547 263515 Fax: 2547-263315
e-mail: info@eelerwoude.nl
<http://www.eelerwoude.nl>

Project nr. 3695

<i>Opgesteld door</i>	<i>Gecontroleerd</i>	<i>Datum</i>
G. Lubbers	Roelof Jan Koops	12 november 2009

INHOUD

1.	HUIDIGE SITUATIE EN PLANVORMING	1
1.1	Aanleiding en doel	1
1.2	Ligging en begrenzing onderzoeksgebied	1
1.3	Flora- en faunawet beschermt flora en fauna	2
1.4	Ruimtelijke ontwikkelingen	2
2.	ONDERZOEKSMETHODE	3
2.1	Broedvogels	3
2.2	Vleermuizen	3
2.3	Overige soorten	3
2.4	Literatuur	3
3.	RESULTATEN	4
3.1	Geen beschermde planten aangetroffen	4
3.2	Een aantal beschermde vogels aangetroffen	4
3.3	Vleermuizen	5
2.4	Overige beschermde soorten	5
4.	EFFECTENBEOORDELING EN CONCLUSIES	7
4.1	Effectenbeoordeling	7
4.2	Conclusies	8
4.3	Afbakening	8

LITERATUUR

BIJLAGEN

1. HUIDIGE SITUATIE EN PLANVORMING

1.1 Aanleiding en doel

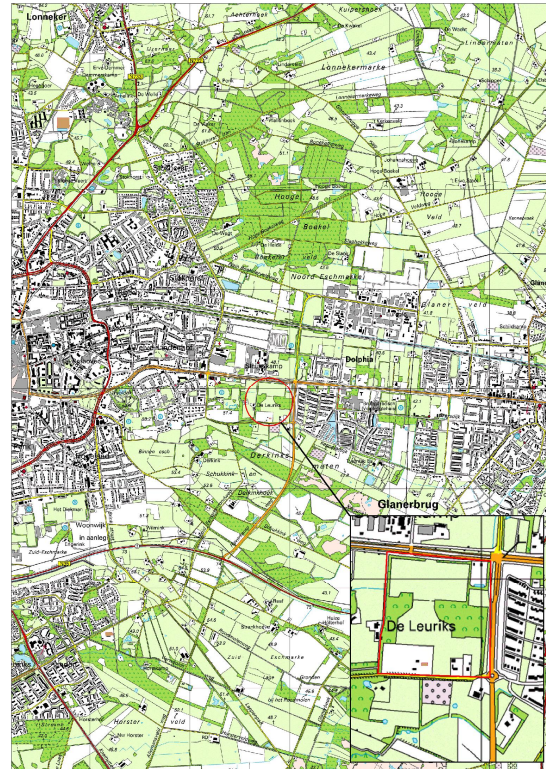
In het voorjaar van 2009 is in opdracht van de gemeente Enschede een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet voor de projectlocatie Leuriks Oost (figuur 1). Het onderzoek is noodzakelijk in verband met de voorgenomen herinrichting van het gebied en vormt een actualisatie van een vergelijkbaar onderzoek uit 2004 (*Eelerwoude, 2004*).

Doel van het onderzoek is om een beeld te krijgen van de aanwezige beschermde soorten, om aan de hand hiervan uitspraken te doen over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen plannen en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Het onderzoek heeft zich vooral gericht op broedvogels die jaarrond gebruik maken van vaste rust- en verblijfplaatsen (uilen en roofvogels) en vleermuizen. Daarnaast zijn waarnemingen verzameld van overige beschermde soorten.

1.2 Ligging en begrenzing onderzoeksgebied

Het projectgebied ligt aan de oostzijde van Enschede en is circa 15,5 hectare groot. Het onderzoek heeft betrekking op het in figuur 1 rood omlijnde gebied. Het gebied wordt begrensd door de Gronausestraat, Oostweg en Keppelerdijk. De westgrens wordt gevormd door een lijnvormige beplanting langs een toegangsweg naar een erf.

Het plangebied ten noorden van de twee boselementen is in gebruik als bouwdepot. De graslanden net ten zuiden van de boselementen worden begraaasd door paarden. De voormalige kwekerij langs de Keppelerdijk ligt al enige jaren braak en is sterk verruigd. De grond hier is gesaneerd in verband met asbest. De woningen met tuinen langs de Keppelerdijk zoals weergegeven in figuur 1 zijn nog aanwezig, evenals de boselementen en houtwallen in de figuur. In de noordoost hoek

Figuur 1. Ligging en begrenzing projectgebied Leuriks-Oost aan de oostzijde van Enschede (rode cirkel). De inzet geeft de begrenzing van het projectgebied aan (rode lijn).

van het terrein is in een tuin een pool aanwezig. Langs de boselementen stroomt van west naar oost een ondiepe beek in de vorm van een sloot. Verlichting van het gebied is beperkt tot de wegen rondom het plangebied. De Keppelerdijk is nauwelijks verlicht, langs de Gronausestraat en Oostweg is daarentegen juist veel straatverlichting aanwezig.

1.3 Flora- en faunawet beschermt flora en fauna

Elke ruimtelijke ontwikkeling of inrichting moet worden getoetst aan de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een aantal inheemse planten- en diersoorten en gaat hierbij uit van het 'nee, tenzij'-beginsel. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving. De Flora- en faunawet hanteert een driedeling in beschermingscategorieën:

1. tabel 1-soorten: de meest algemene soorten waarvoor een vrijstellingsregeling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat voor deze soorten geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd.
2. tabel 3-soorten: strikt beschermde soorten: de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van de zwaardere categorieën van de Rode Lijst.
3. tabel 2-soorten: een tussencategorie, de resterende beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling wanneer wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode. In andere gevallen kan voor deze soorten een ontheffing noodzakelijk zijn.

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van ondermeer uilen en boombewonende roofvogels.

Voor een nadere toelichting op de Flora- en faunawet wordt verwezen naar de bijlagen.

1.4 Ruimtelijke ontwikkelingen

Bijlage 2 geeft een overzicht van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen. Binnen het plangebied zullen woningen worden gerealiseerd. Aanwezige groenelementen (bos, houtwallen etc.) blijven gehandhaafd en worden in de plannen ingepast. Ook de waterelementen in het plangebied blijven gehandhaafd. Wel wordt de beek (sloot) enigzins vergraven. De aanwezige erven en tuinen binnen het plangebied zijn ingepast.

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1 Broedvogels

Om een beeld te krijgen van aanwezige broedvogels zijn drie gerichte veldbezoeken uitgevoerd in de vroege ochtenduren van 7 april, 25 mei en 9 juli 2009. De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken naar broedvogels waren overwegend gunstig.

Voor de inventarisatie van broedvogels is gebruik gemaakt van de methode van uitgebreide territoriumkartering (*Van Dijk, 2004*), waarbij alleen de minder algemene broedvogelsoorten zijn geïnventariseerd. Van de algemene soorten is alleen hun aanwezigheid (als broedvogel) genoteerd. Deze methode wordt beschouwd als een standaardmethode voor de inventarisatie van broedvogels. Bij de methode worden territoriumindicerende waarnemingen (zang, balts etc.) zo nauwkeurig mogelijk op veldkaarten ingetekend. De veldbezoeken zijn uitgevoerd in de vroege ochtenduren en richtten zich met name op (zingende) broedvogels. Extra aandacht ging uit naar broedvogels die jaarrond gebruik maken van hun vaste rust- en verblijfplaatsen (nesten). De nachtactieve soorten zijn geïnventariseerd tijdens de veldbezoeken naar vleermuizen. Ook van vogelsoorten die het projectgebied alleen gebruiken als foerageer- of rustgebied zijn waarnemingen verzameld.

2.2 Vleermuizen

De vleermuizen zijn geïnventariseerd met behulp van een batdetector (Pettersson D100 en D240x). Naast het vaststellen van belangrijke foerageerplekken en vliegroutes, is de aandacht voornamelijk gericht op het vaststellen van vaste rust- en verblijfplaatsen in bomen. De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken waren gunstig voor het waarnemen van vleermuizen (weinig wind, geen neerslag, > 12° C). Er zijn in totaal vijf veldbezoeken uitgevoerd: op 11 mei (avond), 9 juli (ochtend), 4 augustus (avond). 2

september (avond) en 16 september (avond). De veldbezoeken in september waren bedoeld om een beeld te krijgen van mogelijk aanwezige baltsende vleermuizen. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen uit het Vleermuisprotocol. Tijdens het veldwerk is ook aandacht besteed aan het mogelijk voorkomen van andere nacht- en schemeractieve soorten als uilen en steenmarter.

2.3 Overige soorten

Tijdens alle veldbezoeken zijn waarnemingen verzameld van de groep van overige beschermde soorten. Op 29 juli is het projectgebied overdag bezocht waarbij de vijver in de particulier tuin met een (Ravon) schepnet is bemonsterd. Extra aandacht ging verder uit naar de mogelijke aanwezigheid van (verblijfplaatsen van) steenmarter en eekhoorn en beschermde flora.

2.4 Literatuur

Naast de informatie die verkregen is door middel van de veldbezoeken is gebruik gemaakt van bestaande literatuur (verspreidingsatlassen etc.). Tevens is gebruik gemaakt van eerder door Eelerwoude uitgevoerd flora- en faunaonderzoek op de projectlocatie in 2004 (*Eelerwoude, 2004*).

3. RESULTATEN

3.1 Geen beschermde planten aangetroffen

In 2004 is de aanwezige flora uitgebreid onderzocht en beschreven (*Eelerwoude, 2004*). Op enige verruiging van enkele braakliggende percelen na, is er sinds 2004 weinig verandert in de vegetatiesamenstelling. Wel lijkt de bosvegetatie sinds 2004 te zijn verruigd en verdroogd, mogelijk een gevolg van grondwaterstands dalingen.

Er zijn binnen het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Op basis van de groeiplaatsomstandigheden zouden in het gebied het beschermde grasklokje en de brede wespenorchis voor kunnen komen. Het gaat om soorten die een lichte bescherming genieten (tabel 1). Strikt beschermde plantensoorten worden op basis van de aanwezige terreinkenmerken niet verwacht.

In 2004 werd melding gemaakt van het mogelijke voorkomen van de beschermde soorten kleine maagdenpalm en slanke sleutelbloem. Op basis van de resultaten en bevindingen uit het veldonderzoek in 2009 wordt geconcludeerd dat beide soorten niet in het gebied voorkomen.

3.2 Een aantal beschermde vogels aangetroffen

Binnen en direct rondom het projectgebied zijn tenminste 26 broedvogelsoorten vastgesteld (tabel 1 en bijlage 3). In 2004 werden 28 broedvogelsoorten aangetroffen. De aantallen en soortensamenstelling in 2009 zijn vergelijkbaar met de situatie in 2004. Het gaat in hoofdzaak om algemene soorten van een bosrijke, stedelijke omgeving. Broedvogels van oude(re) bossen zoals boomklever, boomkruiper, glanskop en grote bonte specht komen talrijk voor. De verruiging van het terrein komt ondermeer naar voren in de aanwezigheid van een struweelvogel als grasmus.

soort	2009	2004
boomklever	4	2
boomkruiper	3	4
bosuil	?	1
ekster	+	+
fazant	+	+
fitis	+	1
gaai	+	+
gekraagde roodstaart	0	1
glanskop	1	0
goudhaan	0	1
goudvink	0	1
grasmus	1	0
grauwe vliegenvanger	1	2
groenling	+	0
grote bonte specht	1	2
heggemus	+	+
houtduif	+	+
houtsnip	0	1
kauw	+	0
koolmees	+	+
merel	+	+
pimpelmees	+	+
roodborst	+	+
spreeuw	+	0
staartmees	0	1
tijftjaf	+	+
tuinfluiter	+	+
vink	+	+
wilde eend	0	+
winterkoning	+	+
zanglijster	+	+
zwarte kraai	+	+
zwartkop	+	+

Tabel 1. Overzicht vastgestelde broedvogelsoorten in Leuriks-Oost in 2004 en 2009. (+ = aanwezig als broedvogel, aantal onbekend, ? = aanwezigheid als broedvogel onduidelijk).

De aanwezigheid van de bosuil is onduidelijk. De waarneming in het kaartbeeld van bijlage 3 heeft betrekking op een roepende bosuil in augustus en september (dus buiten de broedperiode). Mogelijk gaat het om een jong exemplaar op zoek naar een geschikte nestlocatie. Van uilen is bekend dat ze in de nazomer door hun ouders worden verdreven uit het broedterritorium om op zoek te gaan naar een eigen plekje in de omgeving.

De waarneming van buizerd in bijlage 3 heeft betrekking op de vondst van een verlaten horst in een bosperceel. Tijdens het veldonderzoek werd tenminste twee keer een foeragerende buizerd in het plangebied waargenomen. Er zijn geen aanwijzingen verkregen dat de buizerd in het gebied heeft gebroed. De genoemde nestlocatie was in 2009 in ieder geval niet in gebruik en verlaten.

Samengevat wordt geconcludeerd dat binnen het plangebied van Leuriks-Oost geen vogelsoorten zijn aangetroffen die jaarrond gebruik van hun verblijfplaatsen (nesten). De waarnemingen van buizerd hebben waarschijnlijk betrekking op een territorium waarvan de nestlocatie buiten het plangebied ligt.

3.3 Verblijfplaatsen en belangrijke vliegroutes van vleermuizen aanwezig

Binnen het projectgebied zijn twee vleermuissoorten aangetroffen: gewone dwergvleermuis en laatvlieger (bijlage 4).

De gewone dwergvleermuis is vooral foeragerend waargenomen. Tijdens de verschillende veldbezoeken werden gemiddeld zo'n 10 tot 15 foeragerende dieren waargenomen. Op 11 mei werden twee dwergvleermuizen waargenomen die gelet op het tijdstip van de waarneming en hun gedrag waarschijnlijk afkomstig waren uit een woning op een erf aan de Keppelerdijk (bijlage 4). Uit dezelfde woning vlogen die avond ook tenminste vijf laatvliegers uit. Op basis van waarnemingen van baltende dwergvleermuizen worden ook verblijfplaatsen vermoed in gebouwen op het erf net ten westen van het plangebied en in de woningen in de noordoost hoek binnen het plangebied. Het gaat in deze situaties om paarverblijven en mogelijk ook overwinteringslocaties.

De lijnvormige beplanting langs de toegangsweg naar het eerder genoemde erf aan de westkant van het plangebied moet worden aangemerkt als een belangrijke vliegroute en belangrijk foerageergebied. Tijdens de verschillende veldbezoeken werden hier tot enkele tientallen dwergvleermuizen

langsvliegend en foeragerend waargenomen. Ook de beplanting langs de Keppelerdijk heeft een enigszins geleidende functie voor vleermuizen. De waarneming heeft betrekking op een tiental dieren die op 11 mei langsvlogen vermoedelijk op weg van hun verblijfplaatsen in de aangrenzende nieuwe woonwijken naar foerageergebieden in het buitengebied.

Van de laatvlieger werd één verblijfplaats bekend. Er werden minimaal vijf uitvliegende dieren waargenomen. De meeste waarnemingen betreffen echter foeragerende dieren die vooral foerageerden langs de bomenrijen aan de noordkant van het plangebied. De waarnemingen aan de zuidkant van het terrein hebben vooral betrekking op uitvliegende laatvliegers die korte tijd rond de verblijfplaats foerageerden. Belangrijke vliegroutes of foerageergebieden zijn niet vastgesteld.

In 2004 werden vijf vleermuissoorten aangetroffen. Naast laatvlieger en gewone dwergvleermuis ging het om gewone grootoorvleermuis, baardvleermuis en rosse vleermuis. Van geen van de vijf soorten werden destijds verblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageergebieden binnen het plangebied aangetroffen.

2.4 Overige beschermde soorten

Overige zoogdieren

In het gebied zijn, evenals in 2004, reeën waargenomen. Het ging om tenminste twee dieren waaronder één territoriale bok. Hoewel niet onderzocht kunnen in het gebied algemene (en licht beschermde) zoogdiersoorten als bosspitsmuis, bosmuis, rosse woelmuis, egel, haas en konijn worden verwacht. Tevens kan het gebied onderdeel uitmaken van het leefgebied van soorten als bunzing, wezel, hermelijn en steenmarter. De steenmarter die in 2004 nog in het gebied werd aangetroffen werd in 2009 niet waargenomen. Ook werden geen sporen of verblijfplaatsen van steenmarters aangetroffen. Hetzelfde geldt voor de beschermde eekhoorn (tabel 2). Aanwezigheid van de das is niet waarschijnlijk. Er zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op

het voorkomen van de soort. Ook is de soort niet bekend uit de directe omgeving.

Ten oosten van Enschede zijn in 2000 en 2001 twee vondsten van schedels van de strikt beschermde veldspitsmuis bekend geworden (Snaak, 2008). Tot zover bekend is de veldspitsmuis nog nooit gevangen in de omgeving van Enschede. Veldonderzoek met lifetraps door Eelerwoude in Lonneker in 2004 en 't Vaneker in 2009 hebben ook geen vangsten van de soort opgeleverd. De waarnemingen uit 2000 en 2001 zijn waarschijnlijk gebaseerd op braakbalvondsten van kerkuil. Hierdoor is onduidelijk waar de muizen gevangen zijn. Vooral nog wordt daarom aangenomen dat de strikt beschermde veldspitsmuis niet binnen het plangebied van Leuriks Oost voorkomt.

Amfibieën en reptielen

Het schepnetonderzoek in de poel leverde geen waarnemingen op. De beek (sloot) bleek tijdens het veldbezoek in juli drooggevallen. Wel werden verspreid door het gebied enkele bruine kikkers waargenomen. Op basis van aanwezig biotoop kunnen in het gebied ook de licht beschermde gewone pad en bastaardkikker worden verwacht. Zeldzame en kritische amfibieënsoorten zoals boomkikker en kamsalamander zijn niet aangetroffen en worden hier door het ontbreken van geschikt voortplantingsbiotoop ook niet verwacht.

De bosclementen zijn potentieel geschikt voor hazelworm (tabel 3). Waarnemingen van de soort in of direct rond de projectlocatie zijn niet bekend. Voor levendbarende hagedis is nauwelijks geschikt habitat aanwezig.

Overige soorten

Andere (strikt beschermde) soorten dan al eerder genoemd, zijn niet aangetroffen en worden hier door het ontbreken van geschikt leefgebied ook niet verwacht.

4.**EFFECTENBEOORDELING EN CONCLUSIES****4.1 Effectenbeoordeling**

Het projectgebied Leuriks-Oost vormt een geschikt leefgebied voor beperkt aantal beschermde soorten. Het gaat vooral om algemeen voorkomende en licht beschermde soorten. Met de ontwikkeling van het gebied gaat een deel van dit leefgebied verloren. Doordat de meeste groenelementen (bos, bomenrijen etc.) gehandhaafd blijven zijn de effecten naar verwachting beperkt. Wel zal door de ontwikkelingen meer verstoring optreden door verkeer, geluid, verlichting en betreding. Zeker tijdens de bouw- en aanlegfase.

De binnen het projectgebied aangetroffen en te verwachten beschermde soorten behoren over het algemeen tot de categorie 'niet ontheffingsplichtig bij ruimtelijke ingrepen' en genieten een lichte(re) bescherming. Een uitzondering in deze situatie vormen vleermuizen, vogels en de hazelworm.

Vogels

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat verstorende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ uitgevoerd mogen worden. Binnen het projectgebied zijn geen vogelsoorten aangetroffen die jaarrond gebruik maken van hun verblijfplaatsen. De genoemde maatregel volstaat in die zin.

Vleermuizen

Binnen het plangebied zijn verblijfplaatsen aangetroffen van gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Het erf met de gebouwen waarin de dieren zich waarschijnlijk ophouden blijven in de nieuwe situatie ongewijzigd aanwezig. Dit geldt ook voor de erven en gebouwen waar mogelijk paarverblijven of overwinteringslocaties aanwezig zijn. Van

negatieve effecten op de verblijfplaatsen van vleermuizen is dan ook geen sprake.

De lijnvormige beplanting langs de toegangsweg naar het erf net ten westen van het plangebied moet worden aangemerkt als een belangrijke vliegroute en belangrijk foerageergebied. Een deel van de beplanting langs de Keppelerdijk heeft ook een functie als belangrijke vliegroute (voor exacte locatie, zie kaartbijlage 4). De opgaande beplanting op beide locaties lijkt vooralsnog te worden gehandhaafd. Belangrijk is het echter dat ook de (straat)verlichting op beide locaties zo min mogelijk wordt gewijzigd. De meeste vleermuissoorten zijn erg gevoelig voor verstoring voor verlichting, al geldt dit voor gewone dwergvleermuis in wat mindere mate. Met relatief eenvoudige maatregelen kan verlichting van deze gebiedsdelen worden voorkomen dan wel beperkt. Indien de verlichting op deze locaties niet substantieel toeneemt worden geen negatieve effecten verwacht en is het waarschijnlijk dat beide vliegroutes ook in de toekomst in gebruik blijven. Aandachtspunt is ook het voorkomen van verlichting door strooilight uit aangrenzende gebouwen en tuinverlichting.

Hazelworm

Vanwege de ligging van het plangebied grenzend aan het buitengebied en het feit dat de twee bouselementen potentieel geschikt habitat vormen voor de hazelworm, moet rekening worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van deze strikt beschermde soort. De hazelworm heeft een voorkeur voor bossen, bosranden, houtwallen, heide en spoor- en wegbermen. Hij komt met name voor in oude loofbossen waar een dikke strooisellaag aanwezig is.

De bouselementen blijven in de nieuwe situatie aanwezig. Wel worden de bosgebiedjes ontsloten door nieuwe wandelpaden. Op basis van de huidige inrichtingsplannen worden geen negatieve effecten op de hazelworm verwacht. Verwacht wordt dat als de soort hier inderdaad voorkomt dat hij zich kan handhaven in het

gebied. Van negatieve effecten is naar verwachting geen sprake.

Zoals al geconcludeerd werd in paragraaf 2.4 zijn binnen het plangebied geen andere strikt beschermde soorten aangetroffen dan eerder beschreven, en worden deze hier ook niet verwacht door het ontbreken van geschikt leefgebied. In het bijzonder gaat het om de strikt beschermde boomkikker en kamsalamander waarvan flinke populaties aanwezig zijn in de natuurgebieden net ten zuiden van het plangebied. Een uitzondering vormt mogelijk de strikt beschermde veldspitsmuis. Hoewel onduidelijk is wat de status van de soort, zijn voorkomen en zijn verspreiding in de regio is, is het niet waarschijnlijk dat negatieve effecten optreden indien de soort toch aanwezig zou blijken te zijn. De soort komt vooral voor in structuurrijke beplantingen waarin een zekere dynamiek aanwezig is (*Snaak, 2008*). Het gaat om jonge aanplant van bomen, bermen, overhoekjes en bomenrijen langs onverharde zandwegen. De meeste beplantingen blijven in de nieuwe situatie gehandhaafd en met aanplant van nieuwe groenelementen en de ontwikkeling van de woonwijk ontstaat, zeker tijdens de aanlegfase, meer dynamiek. Van negatieve effecten lijkt dan ook geen sprake.

Van de in 2004 waargenomen steenmarter zijn geen verblijfplaatsen of sporen aangetroffen. Met de ontwikkeling van de nieuwe woonwijk gaat een deel van zijn leefgebied verloren, maar het is waarschijnlijk dat deze soort die ook veel in een stedelijke omgeving voorkomt, zich vrij gemakkelijk kan aanpassen aan de nieuwe situatie. Van negatieve effecten op de steenmarter is dan ook geen sprake. Hetzelfde geldt voor de mogelijk in het gebied aanwezige eekhoorn, waarvan overigens ook geen nesten of sporen in het terrein zijn aangetroffen.

4.2 Conclusies en advies

Naar aanleiding van dit flora- en faunaonderzoek en het eerdere onderzoek uit 2004 wordt geconcludeerd dat het aanvragen van een ontheffing op de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk is. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de functionaliteit van de twee vliegroutes van

gewone dwergvleermuis wordt gewaarborgd. Dit kan door de opgaande groenelementen op deze locaties te handhaven en verstoring door met name verlichting te voorkomen.

Gelet op de ligging het plangebied wordt gepleit voor de aanleg van enkele nieuwe poelen in het gebied ter versterking van de aangrenzende populaties van kamsalamander en boomkikker. Hoewel aanwezigheid van dit soort strikt beschermde soorten vaak als een bedreiging bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt gezien, biedt dit juist ook kansen. Op deze wijze kan worden aangetoond dat soortbescherming serieus genomen wordt. Hierdoor ontstaan mogelijkheden om op andere locaties ontwikkelingen toch door te kunnen laten gaan, ondanks de aanwezigheid van strikt beschermde soorten.

4.3 Afbakening

De initiatiefnemer of opdrachtgever is verantwoordelijk voor het gebruik van de rapportage. Eelerwoude aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud, interpretaties of conclusies indien gebruik wordt gemaakt van deelaspecten of gedeelten van deze rapportage zonder verwijzing naar de volledige rapportage. Bovendien aanvaardt Eelerwoude geen aansprakelijkheid voor kosten en vertraging die optreden door het voorkomen van beschermde flora en fauna en de gevolgen die de wet daaraan stelt.

De Flora- en faunawet is constant in beweging. Op dit moment wordt de interpretatie van de wetgeving door het Ministerie van LNV heroverwogen en mogelijk ook bijgesteld. De gevolgen hiervan zijn op dit moment nog niet geheel bekend en lastig om in te schatten. Wij adviseren u dan ook op u op de hoogte te houden via de informatie op de site van het Ministerie van LNV (www.minlnv.nl). Uiteraard kunt u ook contact met ons opnemen over de laatste stand van zaken.

LITERATUUR

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B; Hoeve, R., Zollinger, R., Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren.* Waanders Uitgevers, Zwolle.

Eelerwoude, 25 oktober 2004. *Flora- en faunaonderzoek Leuriks-Oost, gemeente Enschede.* Eelerwoude, Goor.

Koninklijke Vermande, 1999-2006, *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4*, SDU Uitgeverij, Den Haag

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Snaak, G., 2008. *Prooidieren kerkuil in Noordoost-Nederland en het graafschap Bentheim (1992-2007)*. Natuur- en milieuvereniging Het Stroomdal, Schoonebeek.

BIJLAGE 1. FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voor zover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Minister van LNV, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets, waarbij wordt gekeken naar de gunstige staat van instandhouding.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden en van de betrokken soort(en) af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor de soorten die zijn genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn wordt geen ontheffing verleend bij ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de soorten van bijlage 1 geldt dat bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting voor verstoring altijd een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd.

De nesten van 'categorie 5-soorten' zijn alleen jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor de overige vogelsoorten geldt dat verstoring van broedende exemplaren is verboden. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli.

Mitigatie

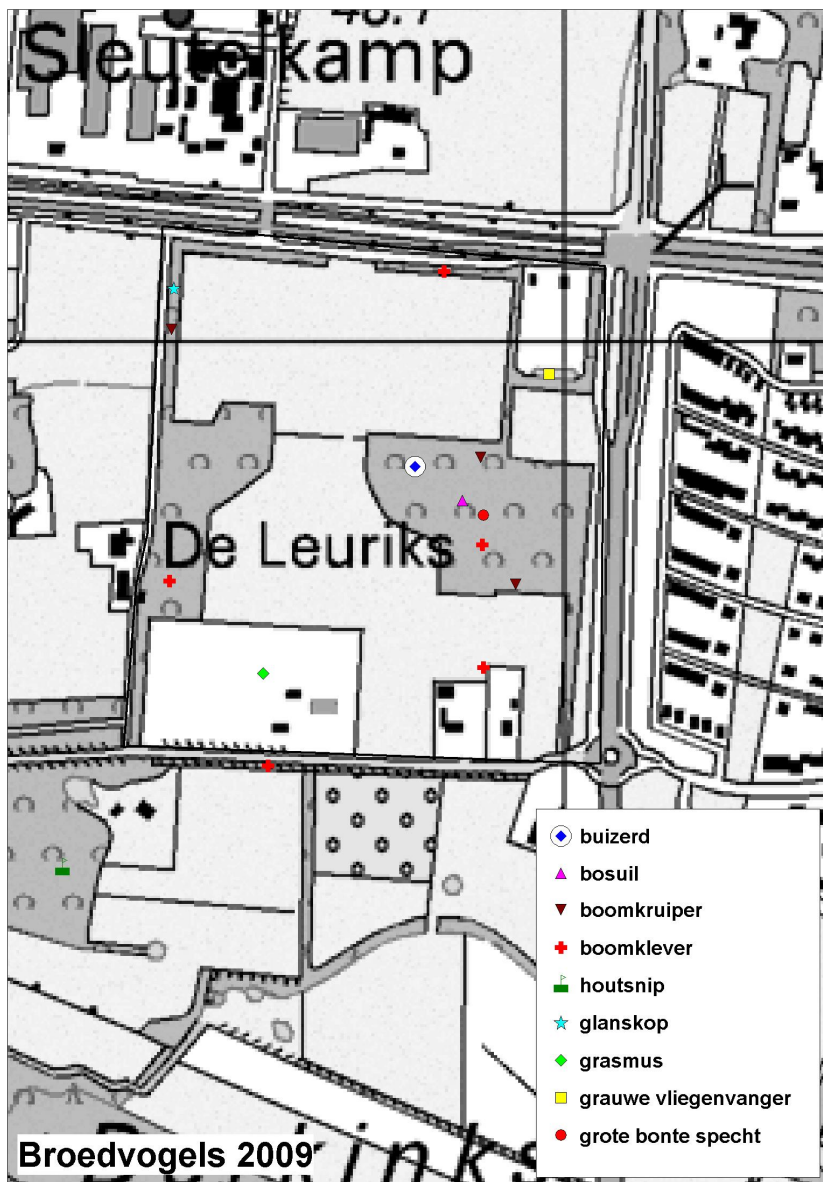
Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

BIJLAGE 2. OVERZICHT RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN

BIJLAGE 3. VERSPREIDINGSKAARTEN BROEDVOGELS

BIJLAGE 4. VERSPREIDINGSKAARTEN VLEERMUIZEN

